

Kaunokirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistustilaisuus 10.11.2022

Palkintolautakunnan puheenjohtaja Veli-Matti Pynttärin puhe

Hyvät kirjallisuuden ystävät!
Ärade vänner av litteratur!

Helmikuun alussa Suomen Kirjasäätiöstä lähestyttiin kaunokirjallisuuden Finlandia-palkinnon valintalautakunnan tulevia jäseniä. Tuosta ajankohdasta on vain hieman yli puoli vuotta, mutta samalla siitä on kulunut ikuisuus. Maailma on muuttunut tässä välissä. Hyvällä syyllä voi väittää, että lautakunta on tehnyt työnsä kovin erilaisessa maailmassa kuin se, jossa tehtävään lupauduimme. Muutoksen mittakaavaa on vaikea ennustaa, mutta varmaa on, että ihmiset ovat joutuneet muuttamaan odotuksiaan tulevaisuudesta. Elämme siis murrosaikaa.

Ennemmin tai myöhemmin tämä murros tulee näkyviin myös kirjallisuudessa. Lukijoihin se vaikuttaa jo. Kun tulkintaympäristö muuttuu, muuttuvat myös teksteistä tehdyt tulkinnat: merkitykset rakentuvat eri tavoin, tulkinnat värittyvät toisin. Toisaalta kaunokirjallisuus voi tällaisina aikoina palvella monenlaisia tarpeita. Se voi lohduttaa, tarjota pakopaikan, viihdyttää tai lisätä tietoa maailmasta. Kirjallisuus voi edustaa älyllistä haastetta, se voi ottaa kantaa, parantaa maailmaa tai tarjota nautintoa. Kirjallisuus on aina taipunut erilaisiin tilanteisiin ja tuonut itsensä eri tavoin osaksi lukijoiden elämää.

Fast man säger ofta att litteratur är ett barn av sin tid, är det oklart vilket tid talar vi om. Om vi vill undvika att behandla litteraturen som ett musealt fenomen, måste vi komma ihåg att litteraturen lever med oss, den förändrar med oss. Romaner vi fått i år gör just det här: de ger oss en månsidig syn till historia, världen och människa, en syn som hjälper oss att rikta oss i de föränderliga tider.

Tämä monimuotoisuus näkyy vuoden kirjasadossa monella tavalla. Lautakunta, johon kanssani tänä vuonna kuuluivat päätoimittaja Sanna Keskinen ja tuottaja Anu-Elina Lehti, sai luettavakseen lähes 200 romaania. Jokainen teos tarjosi erityisen maailman ja eetoksen. Historiallisilla romaaneilla on kirjallisuudessamme vakiintunut paikka: olemme saaneet tutustua vahvoihin hahmoihin Suomen historian eri vaiheissa, olemme lukeneet tiheitä kuvauksia historian käännekohdista, mutta myös vuosikymmeniä ja vuosisatojakin kattavia laajoja historiallisia kaaria. Dekkarit ovat siirtyneet uusiin ympäristöihin, jännitykseen on

tullut yliluonnollinen sävy ja trillerit ovat paikoin pelottavankin ajankohtaisia. Näkyvän osan kirjallisuudesta muodostavat romaanit, joissa omakohtaisten kokemusten kautta tehdään tiliä menneiden pettymysten, koettujen vääryyksien tai karvaiden kohtaloiden kanssa. Ristiriita yhteiskunnan vaatimusten ja elämän rajallisuuden välillä on aina ajankohtainen.

Lautakunnan tehtävänä ei kuitenkaan ole tarkastella vain romaanien aiheita, teemoja tai tarinoiden laatua, vaan arvioida teoksia yhden taidemuodon, romaanitaiteen edustajina. Työmme ohjenuorana olemme pitäneet sisällön ja muodon erottamattomuutta – sitä että ansiokkaiksi arvioimissamme romaaneissa tapa pukea tarina sanoiksi on teoksen sisältö. Yhtä reseptiä tähän ei ole, ja on sanomattakin selvää, että tänään julistettavan ehdokasasettelun ulkopuolelle on jäänyt monta romaania, joiden paikkaa ehdokkaiden joukossa voitaisiin hyvin perustella.

Tällaisessa tilanteessa, jossa nostetaan muutama romaani korokkeelle, on hyvä muistuttaa siitä, ettei ole lainkaan itsestään selvää, että raadeilla ylipäättään on vuodesta toiseen näin monilukuinen joukko romaaneja, josta valita ehdokkaat. Vaikka usein kuulee puhuttavan lukemisen rappiosta tai kirjallisuuden kuolemasta, niin kaunokirjallisuus – ja romaani erityisesti – on edelleen houkutteleva ja innostava ilmaisumuoto sekä vanhoille tekijöille että uusille tulokkaille. Tämä on monen toimijan ansiota: huomiota ansaitsevat niin kustantajat, kustannustoimittajat, kriitikot ja kääntäjät kuin tutkijat ja opettajatkin, jotka kaikki kantavat omassa työssään huolta siitä, että joku haluaisi huomenna kirjoittaa ja toinen löytäisi aikaa lukea.

Tämän vuoden romaanien läpikäymisessä haluan koko lautakunnan puolesta kiittää Suomen Kirjasäätiön pääsihteerin Elina Lahdenkauppia, joka väsymättä istui kokouksissamme ja huolehti käytännön tarpeista. Niin ikään haluamme kiittää kaikkia niitä kirjailijoita, joiden teoksia olemme saaneet lukea. Suurimmat kiitokset haluan kuitenkin osoittaa kanssaraatilaissilleni Sannalle ja Anu-Elinalle. On harvoja asioita, jotka yhdistävät ihmisiä yhtä paljon kuin yhdessä lukeminen ja luetusta keskusteleminen. Ja me olemme lukeneet ja puhuneet paljon. On ollut ilo lukea teidän vierellänne, kiitos!

On hyvä päättää kirjailijan sanoihin. Tämän syksyn ylioppilaskirjoitusten äidinkielen kokeessa kokelaat saivat luettavakseen kirjailija Emmi Itärannan kolumnin taiteen tehtävästä. Itäranta kirjoittaa, että hänelle taiteen tekeminen merkitsee radikaalia toiveikkuutta, kieltäytymistä kyynisyydestä ja rivien väliin kätkeytyä tulevaisuudenuskoa. Jolleivat muuta muistaisikaan, niin toivon, että nuoret muistaisivat tämän: niin kauan kuin pohdimme nykyisyyttä taiteen ja kirjallisuuden keinoin, niin kauan on olemassa joku, joka uskoo tulevaisuuteen.